

Dr hab. Dorota Simpson, prof. WSAiB
Katedra Zarządzania WSAiB

Gdańsk, 27.11.2021

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr Moniki Koziei

pt.: *Wspieranie innowacji społecznych na przykładzie województwa warmińsko-mazurskiego i programu operacyjnego kapitał ludzki 2007-2013* przygotowanej pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Jacka Zauchy na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Gdańskiego.

Podstawą formalną sporządzenia recenzji rozprawy doktorskiej była uchwała Rady Dyscypliny Ekonomia i finanse Uniwersytetu Gdańskiego i pismo Przewodniczącego Rady Dyscypliny dr hab. Przemysława Borkowskiego, prof. UG z dnia 15 lipca 2021 roku.

Wybór tematu i określenie problemu badawczego

Innowacje, wśród których istotną rolę odgrywają innowacje społeczne, to problem ponadczasowy i ważny z punktu widzenia każdej gospodarki, stąd podjęcie przez Doktorantkę badań z tego obszaru należy uznać za w pełni uzasadnione. Autorzy większości publikacji oraz nieopublikowanych prac naukowo-badawczych koncentrują uwagę na innowacjach, które wywierają pośredni wpływ na społeczeństwo (technologicznych, marketingowych, organizacyjnych itp.), podczas gdy Doktorantka podjęła badania odnoszące się bezpośrednio do innowacji społecznych ukierunkowanych na budowę kapitału społecznego i kapitału intelektualnego, co nadaje dysertacji oryginalny, nowatorski charakter. Kapitał ludzki w istotnym stopniu decyduje o osiągnięciu przewagi konkurencyjnej zarówno w skali mikro, mezo, jak i makroekonomicznej. Skoncentrowanie uwagi na innowacjach społecznych prowadzi

do konstatacji, że Doktorantka docenia wagę problemu, wiedząc, jakie znaczenie ma inwestowanie w kapitał ludzki i społeczny oraz poszukiwanie nowych rozwiązań, mających na celu podnoszenie ich wartości.

Z perspektywy 30 lat, czyli od początku lat. 90., gdy rozpoczęła się transformacja ustroju gospodarczego i politycznego, można stwierdzić, że decydenci nie przywiązywali dostatecznej wagi do problemów społecznych, które zawsze narastają w momentach głębokich i radykalnych przemian, dotyczących niemal każdego aspektu życia jednostki. Kolejne zmiany wiązały się z koniecznością przygotowania kraju do członkostwa w Unii Europejskiej, a postępujący proces globalizacji wraz z dynamicznym rozwojem technologii, w szczególności cyfrowych, rodził nowe wyzwania dla nie najlepiej wykształconego społeczeństwa polskiego. Członkostwo w Unii Europejskiej stanowiło trudną do przecenienia szansę przyspieszenia nie tylko rozwoju gospodarczego, ale i cywilizacyjnego oraz zmniejszenia luki, jaka dzieliła Polskę od „starych” państw unijnych. Szczególnie istotną rolę odegrał w tym procesie Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013, finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego, którego jednym z celów było wspieranie innowacji społecznych. Autorka postanowiła zbadać, w jakim stopniu możliwość pozyskania funduszy unijnych stymulowała pobudzenie innowacyjności regionów. Dlatego wykorzystwała wspomniany Program do zdiagnozowania sytuacji w tej dziedzinie, opierając się na przykładzie województwa warmińsko-mazurskiego, jednego ze słabiej rozwiniętych regionów, w którym odnotowywano bardzo wysokie stopy bezrobocia w latach 90. ubiegłego wieku i na początku XXI wieku. Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że Doktorantka dokonała wyboru tematu, który:

- nie tylko wypełnia pewną lukę w literaturze przedmiotu, która dotyczy przede wszystkim innowacji technologicznych, produktowych, marketingowych, czy organizacyjnych,
- jest aktualny, zwłaszcza w świetle wyzwań technologicznych i cywilizacyjnych, przed jakimi stoi ludzkość,
- ma aplikacyjny charakter.

Trzeba jednak zaznaczyć, że tytuł dysertacji - w moim przekonaniu – nie w pełni oddaje jej wartość merytoryczną i wkład intelektualny Doktorantki. Autorka dokonuje bowiem nie tylko diagnozy sytuacji w drodze pogłębionych analiz barier i czynników

wspierających innowacje społeczne, ale także formułuje oceny i rekomendacje, dlatego warto byłoby odzwierciedlić to w tytule poprzez dodanie słowa „ocena” („Ocena wsparcia...”). Jest to oczywiście uwaga dyskusyjna, która ewentualnie mogłaby zostać uwzględniona, gdyby Autorka zdecydowała się opublikować pracę w nieco krótszej wersji.

Cele rozprawy i hipotezy badawcze

Doktorantka określiła wstępie, że celem głównym rozprawy jest zidentyfikowanie barier i czynników warunkujących rozwój innowacji społecznych oraz określenie skuteczności wsparcia z funduszy strukturalnych i inwestycyjnych Unii Europejskiej w latach 2007-2013 w procesie kreowania inwestycji społecznych, co w istocie oznacza dwa cele. Sformułowanie dwóch celów podstawowych mogłoby lepiej zobrazować problemy badawcze, które Doktorantka postanowiła rozwiązać. Nie jest to jednak istotna uwaga z mojej strony, a raczej sugestia na przyszłość.

Poza celem głównym Doktorantka sformułowała następujące cele szczegółowe:

- określenie istoty wielostopniowego procesu tworzenia oraz upowszechniania innowacji społecznych w polskich regionach w wyniku projektów UE,
- zidentyfikowanie znaczenia współpracy międzynarodowej transferu know-how w rozwoju projektów kreujących innowacje społeczne w polskich regionach,
- wskazanie głównych efektów realizacji projektów innowacyjnych w obszarze polityki społecznej i ich adekwatności w stosunku do rzeczywistych potrzeb rozwojowych w województwie warmińsko-mazurskim,
- analiza krytyczna i wskazanie niezbędnych działań korygujących mechanizmy alokacji środków UE na innowacje społeczne na poziomie regionalnym.

Treść rozprawy jest spójna z postawionymi celami, które informują czytelnika o poszczególnych etapach realizowanego procesu badawczego. Nasuwa mi się tylko jedna uwaga w odniesieniu do ostatniego celu szczegółowego – analiza krytyczna jest metodą służącą między innymi dokonaniu oceny i w jej efekcie podjęcie działań korygujących.

Doktorantka sformułowała również następujące hipotezy badawcze, korespondujące z celami rozprawy:

- Region Warmii i Mazur ma swoją własną specyfikę w przygotowaniu i wdrażaniu innowacji społecznych w ramach POKL 2007-2013,
- innowacje społecznych funkcjonują jedynie na poziomie projektów i rzadko kiedy są wykorzystywane po ich ukończeniu – istnieje więc potrzeba usprawnienia systemu wsparcia innowacji na poziomie regionalnym i krajowym,
- komponent ponadnarodowy ma znaczenie dla jakości i wyników osiągniętych w ramach projektów innowacyjnych POKL 2007-2013.

Dla zrealizowania sformułowanych celów i zweryfikowania hipotez badawczych Doktorantka poddała krytycznej analizie a w jej wyniku ocenie projekty, dotyczące innowacji społecznych, które były realizowane z wykorzystaniem środków POKL w województwie warmińsko-mazurskim w badanej perspektywie czasowej. Uważam, że dystans czasowy, dzielący prowadzone przez Doktorantkę badania od okresu trwania perspektywy unijnej, stwarzał dobrą szansę do oceny nie tylko osiągniętych efektów, ale i ich trwałości. Z tego punktu widzenia pozytywnie oceniam wybór zakresu czasowego rozprawy.

Dobór metod badawczych

Dobór metod badawczych został przemyślany i podporządkowany realizacji celów oraz weryfikacji sformułowanych hipotez badawczych. Warto podkreślić, że Doktorantka wykorzystwała szereg zróżnicowanych metod badawczych, które wymieniła we wstępie, aczkolwiek uważam, iż w stosunku do wykonanej pracy, czego dowodem jest zawartość merytoryczna dysertacji, wykazała się nadmierną skromnością. Sądzę, że bardziej szczegółowe i obszerniejsze przedstawienie procedury badawczej wraz z uzasadnieniem wyboru poszczególnych metod oraz przypisaniem ich do poszczególnych rozdziałów rozprawy, dałoby pełniejszy obraz niewątpliwych umiejętności badawczych Doktorantki, które można w pełni ocenić dopiero po zapoznaniu się całą rozprawą. Opanowanie warsztatu badawczego zostało szczególnie odzwierciedlone w zawartości załączników, które stanowią dowód dużej dociekliwości i rzetelności badawczej Doktorantki.

Z bardzo syntetycznej prezentacji wykorzystanych metod badawczych, o których Doktorantka pisze we wstępie czytelnik dowiaduje się, że były nimi ankieta, wywiady

pogłębione, analiza dokumentacji, przegląd literatury przedmiotu, informacje statystyczne i studium przypadku projektów.

Struktura pracy i zawartość merytoryczna rozprawy doktorskiej

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, załączników, które – jak wspomniałam – stanowią cenne uzupełnienie dysertacji, gdyż pozwalają czytelnikowi na szczegółowe zapoznanie się z przebiegiem procesu badawczego prowadzonego przez Doktorantkę, bibliografii, spisu rysunków i tabel. Rozprawa obejmuje 387 stron, w tym 204 strony tekstu i 157 stron załączników.

Układ pracy jest prawidłowy, ściśle powiązany z przyjętymi celami i hipotezami badawczymi. Logika wyvodu została zachowana, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze rozprawy i zawartości merytorycznej poszczególnych rozdziałów, którym nadano następujące tytuły:

1. Innowacje społeczne – istota rodzaje i przykłady (41 stron)
2. Fundusze unijne jako narzędzie wdrażania innowacji społecznych (19 stron)
3. Znaczenie innowacji społecznych w Polsce w rozwoju regionów (31 stron)
4. Finansowanie projektów z POKL jako jeden ze sposobów kreowania innowacji społecznych w Polsce (39 stron)
5. Projekty innowacyjne finansowane ze środków POKL w województwie warmińsko-mazurskim (63 strony).

Pewne zastrzeżenie może budzić brak zachowania proporcji w objętości poszczególnych rozdziałów, zwłaszcza dotyczy to rozdziału drugiego i czwartego. Można by rozważyć, czy nie warto byłoby podzielić rozdział czwarty na dwie części, przekształcając podrozdział 5.3 w odrębny rozdział.

Dyskusyjne może się wydawać usytuowanie rozważań, odnoszących się do regionów (rozdział 3) przed rozdziałem traktującym o finansowaniu projektów z POKL w Polsce.

Kolejna uwaga, o mniej istotnej wadze, odnosi się do sformułowania tytułów niektórych podrozdziałów, które brzmią zbyt hasłowo:

1.1.1. Czym są innowacje – tytuły nie powinny być ujmowane w formie pytającej;

1.1.2. Modele innowacji – tytuł ma encyklopedyczny charakter;

1.2. Od innowacji technologicznych do społecznych. Znaczenie wiedzy i kompetencji – tytuł pierwszego członu ma zbyt publicystyczne brzmienie, natomiast sformułowanie tytułu drugiego członu tego podrozdziału zapowiada pytanie, na które Doktorantka znaleźć odpowiedź;

1.3. Innowacje społeczne – tak zatytułowany podrozdział niewiele mówi o jego merytorycznej zawartości, podczas gdy treść jest znacznie głębsza, niż sugerowałby to tytuł;

3.1. Samorząd a innowacje społeczne – według mnie tytuł tego podrozdziału jest niezbyt adekwatny do jego treści, gdyż Doktorantka koncentruje swoją uwagę przede wszystkim na rozważaniach, dotyczących organizacji i funkcjonowania samorządów, nie wiążąc ich działalności z innowacjami społecznymi.

Mimo uwag, odnoszących się do sformułowania tytułów podrozdziałów rozdziału pierwszego, merytoryczna zawartość tej części rozprawy zasługuje na uznanie i świadczy o przeprowadzeniu przez Doktorantkę pogłębionych studiów literatury przedmiotu, jej krytycznej analizie i ocenie oraz umiejętności formułowania wniosków. Należy podkreślić, że rozdział pierwszy stanowi dobrą podstawę do prowadzenia przez Doktorantkę dalszych wywodów, mających na celu zidentyfikowanie barier i czynników warunkujących rozwój innowacji społecznych, co stanowi jeden z podstawowych celów dysertacji.

Podobny charakter ma rozdział drugi, będący swego rodzaju kompendium wiedzy na temat polityki strukturalnej Unii Europejskiej i instrumentów, w postaci funduszy, służących do jej realizacji. Warto podkreślić, że Doktorantka nie ogranicza się w nim do perspektyw 2000-2006 i 2007-2013, ale także perspektywę 2014-2021, zwracając szczególną uwagę na zagadnienia związane z innowacjami społecznymi, które znalazły się w programie, co syntetycznie ilustruje, porównując w zestawieniu finansowanie innowacyjności społecznej w okresie 2007-2013 i 2014-2021.

Treści, zawarte w rozdziałach trzecim i czwartym stanowią logiczną konsekwencją wyników badań prowadzonych i zaprezentowanych przez Doktorantkę w dwóch pierwszych rozdziałach, aczkolwiek – jak wcześniej zaznaczyłam – można

by także rozważyć ich odwrotną kolejność. Merytoryczna zawartość obu rozdziałów świadczy o bardzo dużej wiedzy, sumienności i rzetelności badawczej Doktorantki, o zasługuje na pozytywną ocenę.

Znajomość badanej problematyki, dotyczącej polityki społecznej UE i funduszy służących realizacji założonych celów społecznych, a zarazem praktyczne doświadczenie Doktorantki (jak można wnioskować z dogłębnej i szerokiej wiedzy prezentowanej w dysertacji) w tej dziedzinie, znajdują odzwierciedlenie w rozdziale piątym, będącym podsumowaniem wyników przeprowadzonych badań empirycznych. Nie umniejszając merytorycznej wartości poprzednich rozdziałów, stanowiących niezbędny fundament do zaprojektowania i przeprowadzenia badań empirycznych, uważam, że rozdział 5 stanowi istotną wartość dodaną dysertacji i zasługuje na bardzo wysoką ocenę.

Doktorantka zrealizowała założone cele oraz zweryfikowała hipotezy badawcze. Zdiagnozowała sytuację, odnośnie do barier i czynników warunkujących rozwój innowacji społecznych, wykorzystując wyniki uzyskane w drodze krytycznej analizy i oceny źródeł wtórnych, a także wyniki własnych badań empirycznych, co pozwoliło na sformułowanie propozycji rozwiązań usprawniających zarządzanie projektami społecznymi. Rekomendacje zawarte w rozprawie mają aplikacyjny charakter a ich wdrożenie może przyczynić się do zbudowania skutecznego systemu wsparcia innowacji społecznych zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym, co chciałabym wyraźnie podkreślić.

Reasumując, pragnę stwierdzić, że pod względem merytorycznym recenzowana rozprawa doktorska zasługuje na pozytywną ocenę, w szczególności wyróżniłabym pod tym względem rozdział 5, stanowiący podsumowanie wyników badań teoretycznych i empirycznych, prowadzonych przez Doktorantkę. Merytoryczna strona rozprawy świadczy o dojrzałości naukowo-badawczej Doktorantki, która wykazała się umiejętnością formułowania problemów badawczych i ich samodzielnego rozwiązywania. Walory merytoryczne recenzowanej rozprawy pozwalają stwierdzić, że spełnia ona wymagania stawiane tego rodzaju pracą naukowym.

Formalna strona rozprawy

Uważam, że pod względem formalnym dysertacja mgr Moniki Koziei została napisana poprawnie, językiem właściwym dla prac naukowych, bez kolokwializmów, czy zwrotów o charakterze publicystycznym. Przypisy w liczbie 335, zostały sporządzone poprawnie, choć służą głównie do odesłania czytelnika do źródeł, a mogłyby mieć także charakter polemiczny lub rozszerzający.

Tablice i rysunki opisane zostały zgodnie z obowiązującymi zasadami, aczkolwiek zastanawiam się, czy tablica 20 (zajmująca 4) nie mogłaby zostać umieszczona w postaci załącznika. Zdaję sobie sprawę, że jej zawartość jest istotna dla rozważań, zawartych w rozdziale 5, gdyż służy zilustrowaniu projektów związanych z innowacjami społecznymi w województwie warmińsko-mazurskim, ale może wystarczyłoby zamieszczenie oceny, czy komentarza i odesłanie czytelnika do szczegółowych danych w załączniku.

Pozytywnie należy ocenić rzetelne udokumentowanie prowadzonych badań, co znajduje odzwierciedlenie w postaci bogatej dokumentacji, na którą składa się 29 tablic oraz 26 rysunków. Wartościową częścią rozprawy są aneksy oraz załączniki, zamieszczone na 57 stronach, które ją wzbogacają, ilustrując równocześnie proces badawczy, który został przeprowadzony przez Doktorantkę. Wykorzystane źródła wtórne, obejmują druki zwarte, ciągłe, akty prawne oraz raporty – w sumie 234 pozycje. Na źródła internetowe składa się 11 pozycji.

Literatura przedmiotu została dobrana właściwie, ale jej spis budzi pewne zastrzeżenia – można było podzielić wykorzystane źródła na druki zwarte, druki ciągłe, raporty, akty prawne i inne opracowania, co sprawiłoby, że zgromadzony materiał byłby bardziej przejrzysty.

Formalna strona pracy, w moim przekonaniu, zasługuje na pozytywną ocenę i świadczy o sumienności oraz rzetelności naukowej Doktorantki.

Wnioski końcowe

Oceniając wartość merytoryczną, naukową i stronę formalną dysertacji doktorskiej mgr Moniki Koziei, uważam, że w pełni odpowiada ona wymogom stawianym rozprawom doktorskim, określonym w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie

sztuki, powtórzone w ustawie z dnia 21 marca 2017 r., a w szczególności art. 13 ust. 1 mówiący, że: „Rozprawa doktorska, przygotowywana pod opieką promotora albo pod opieką promotora i promotora pomocniczego, powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie problemu w oparciu o opracowanie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne, lub oryginalne dokonanie artystyczne oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej.” Rozprawa mgr Moniki Koziei jest:

- oryginalnym rozwiązaniem aktualnego i ważnego problemu naukowego, wypełniając lukę w polskim piśmiennictwie naukowym, dotyczącym badań nad innowacjami społecznymi i usprawnienia systemu ich wspierania na poziomie krajowym i regionalnym;
- dowód ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie Ekonomia i finanse;
- dowód dogłębnej znajomości teorii i praktyki w zakresie warunków rozwoju innowacji społecznych, finansowanych przy wykorzystaniu wsparcia z funduszy UE, co stanowiło przedmiot badania naukowego, którego wyniki znalazły się w rozprawie doktorskiej;
- potwierdzenie opanowania przez Doktorantkę umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej zarówno w odniesieniu do krytycznej analizy źródeł wtórnych, jak i zaprojektowania oraz samodzielnego prowadzenia badań empirycznych, formułowania rekomendacji oraz wniosków naukowych, o charakterze nie tylko poznawczym, ale i aplikacyjnym.

Przedstawione uwagi mają charakter dyskusyjny i nie wpływają na moją ogólną, pozytywną ocenę dysertacji, a mogą stworzyć Doktorantce możliwość ustosunkowania się do nich podczas dyskusji w czasie obrony.

W związku z tym wnioskuję do Rady Dyscypliny Ekonomia i finanse Gdańskiego o dopuszczenie pani mgr Moniki Koziei do publicznej obrony.

Dorota Simpson

